

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry (STOD)

www.teme.fi/stod

Vuosikertomus 2021

TOIMINNAN PAINOPISTEET

Vuodet 2020 ja 2021 ovat olleet poikkeuksellisia. Koronaepidemian rajoitustoimien takia vierailevien ohjaajien ja dramaturgien ammatinharjoittaminen estyi. Töitä peruttiin ja siirrettiin. Sopimusneuvottelut tulevista töistä olivat jäissä. Esitystoimintaa ylläpidettiin monissa teattereissa viranomaisrajoitusten takia puolityhjille katsomoille. Huoli toimeentulosta ja tulevaisuudesta oli suuri.

Temen edustamien freelancereiden palkanmenetykset olivat 32 miljoonaa euroa teatterin, tanssin ja sirkuksen VOS- ja vapaalla kentällä huhtikuusta 2020 - maaliskuulle 2021. Vuosi 2021 oli yhtä vaikea.

STOD on toiminut valtakunnallisena ammatti- ja kulttuurijärjestönä vuodesta 1968. Tehtävänä on valvoa jäsenistön etuja, tehdä kulttuuripolitiikkaa ja toimia teatteritaiteen kehittämiseksi. Näiden päämäärien saavuttamiseksi STOD tekee tiivistä yhteistyötä Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton (Teme) ja sen jäsenjärjestöjen kanssa. Teme on SAK:n jäsen. Jäsenyys on tärkeä yhteiskuntavaikuttamisen kanava.

Toimintasuunnitelmassa toiminnan painopisteiksi määriteltiin vuonna 2021:

1. Teatteriohjaajien ja dramaturgien edunvalvonta
2. Kulttuuripolitiikka
3. Koulutuspolitiikka
4. Kansainvälinen yhteistyö
5. Tiedotus

Painopisteiden mukaisia toimia avataan omissa luvussa. Kansainvälinen toiminta oli jäissä koronarajoitusten vuoksi.

JÄSENISTÖ

Toimintavuoden lopussa jäseniä oli 380. Heistä opiskelijoita oli 19 ja eläkeläisiä 114. Ohjaajia jäsenistä on 273 ja dramaturgeja 92 (yhteenlaskettu luku on suurempi kuin 380, sillä osa ohjaaja-dramaturgi -nimikkeellä ja listautuu kahtena ammattilaisena). Jäsenistä 80 - 90 % on freelancereita eli vierailijoita määräaikaissa työsuhteissa. Naisia on 203 eli 53 % jäsenistöstä.

Kunniajäseniä ovat STOD:n entiset puheenjohtajat Risto Aaltonen, Antti-Einari Halonen, Atro Kahiluoto, Jorma Kairimo, Kaisa Korhonen, Ralf Långbacka, Heikki Mäkelä, Jotaarkka Pennanen ja Kaija Siikala.

Teme maksaa ja lähettää Suomen Pakolaisavusta onnittelukortin kaikille 50 vuotta täyttävälle jäsenille. Onnittelukortti sisältää 10 aapiskukkoa pakolaislapsille.

EDUNVALVONTA

Teme määrittelee TES-tavoitteet yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa. Jäsenneuvontaa hoitavat Temen työsuhteasiantuntijat ja juristitiimi.

Teatterialan työehtosopimus oli voimassa 1.12.2020 - 28.2.2022. Palkankorotukset olivat 1.9.2020 yleiskorotus 1,1 % sekä yleiskorotus 1,14 % 1.4.2021. Samaan aikaan sovitaan paikallisen järjestelyerän 0,8 % jakamisesta. Työehtosopimuksessa sovittiin melko mittavia tekstimuutoksia ja sopimusta saatiin monissa eri kohdissa kehitettyä huolimatta siitä, että poikkeusolot heijastuivat neuvotteluihin vahvasti.

Toimintakauden aikana selvitettiin TES:n noudattamista ja yleisitovuutta Vos-teattereissa sekä ohjaajien verotusasioita liittyen matkakustannuksiin ja päivärahoihin.

Teme-sopimus Yleisradion kanssa koskee Ylen omatuotannoissa draamaa tekeviä freelancer-ohjaajia, -lavastajia, -pukusuunnittelijoita, -koreografeja ja -tanssijoita. Sopimus oli voimassa tekstien osalta 28.2.2020 ja palkkamääräysten osalta 1.4.2020 lähtien 28.2.2022 saakka.

STODilla on palkkasuositus verkkosivuillaan teme.fi/stod ohjaajille ja dramaturgeille. Siihen päivitetään vuoden 2021 palkkatiedot, kun ne julkaistaan:

”Puhu raha-asiat heti johtajan kanssa, kun vierailusta tai kiinnityksestä neuvotellaan.

Pyri saamaan kirjallinen sopimus mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

VOS-teattereissa (valtionosuutta saavat teatterit) maisterin tutkinnon suorittaneen ohjaajan ja dramaturgin kuukausipalkan tulisi olla vähintään 3 300,-.

Mikäli tutkintoa ei ole, lähtöpalkan tulisi olla vähintään 2 700,-.

Kolmen vuoden työkokemuksella on oikeus vaatia täyttä, suosituksen mukaista palkkaa.”

Teatteriohjaajien tasa-arvo ja työllistyminen

STOD on tehnyt ohjaajaselvitystä vuodesta 2014 ja jatkaa työtä vuosittain. Selvityksessä tilastoidaan ohjaajien sukupuolijakauma ja pätevyys VOS-teattereissa. Selvitystä on aiempina vuosina tehnyt Alma Lehmuskallio ja työtä jatkaa Ella Kähärä.

Vuoden 2021 tiedot

Uusia ensi-iltoja oli yhteensä 171 kpl (2020 218, 2019 236, 2018 252, 2017 250, 2016 264, 2015 253, 2014 243)

Päteviä ohjaajia oli yhteensä 81 % (2020 78%, 2019 80 %, 2018 75 %, 2017 73%, 2016 65%, 2015 65%, 2014 67%)

Ei-päteviä oli yhteensä 15% (2020 15 %, 2019 20 %, 2018 25%, 2017 25%, 2016 34%, 2015 35%, 2014 33%)

Miesohjaajia oli yhteensä 59 % (2020 56 %, 2019 58%, 2018 59%, 2017 61%, 2016 59%, 2015 60%, 2014 64%)

Naisohjaajia oli yhteensä 38 % (2020 46 %, 2019 43 %, 2018 41%, 2017 37%, 2016 36%, 2015 38%, 2014 33%)

Työryhmäohjauksia oli yhteensä 3 % (2020 2%, 2019 1 %, 2018 1%, 2017 3%, 2016 5%, 2015 0,8%, 2014 2%) (Luvut ylittävät 100 %, koska joillakin esityksillä on ollut useita eri ohjaajia.)

Tekijänoikeudet

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit on yksi Kopioston jäsenjärjestöistä. Kopiosto valvoo toissijaisia oikeuksia, joko valtakirjojen tai lakiin perustuvien sopimuslisenssien perusteella.

Kopioston sopimuksia ovat mm. sopimus merimiespalvelutoimiston kanssa, opetustallennusta koskeva sopimus valtion, YLE:n ja MTV:n kanssa, sopimus Yleisradion kanssa tallennepalvelutoiminnasta, sopimus tallenteiden kirjastokäytöstä sekä edelleen lähettämiseen liittyvät sopimukset. Kopioston kautta tilitetään myös hyvitysmaksun tuotto. Osa hyvitysmaksun tuotosta ohjataan tekijöiden yhteiseen käyttöön AVEKin kautta tuotanto- ja koulutustukena.

Temen toiminnanjohtaja Karola Baran oli Kopioston hallituksen jäsen.

KULTTUURIPOLITIIKKA JA JÄSENTOIMINTA

STOD oli aktiivinen korona-ajan Mitta on täysi -mielenosoituksen järjestämisessä 3.6. Mielenosoitus oli koko kulttuurialan yhteinen ponnistus ja se sai valtavasti huomiota ja kiitosta. Eduskuntatalon edessä seisoivat valtavasti ihmisiä hiljaa osoittamassa mieltään.

Esittävien taiteiden Thalia-juhla järjestetään joka toinen vuosi (seuraavan kerran 2023) ja STOD vuorottelee jakamalla tunnustuspalkinnot ohjauksesta ja dramaturgisesta työstä. Vuonna 2021 juhla jouduttiin perumaan koronan takia. STOD jakoi dramaturgi-palkinnot siitä huolimatta, sillä taiteellista työtä on tärkeä nostaa esiin. Thalia-palkinto myönnettiin Katariina Nummiselle ja Maria Kilvelle teoksesta Dramaturgiakirja – Kaikki järjestyy aina.

Dramaturgiakirja on ensimmäinen suomenkielinen dramaturgiaa useista näkökulmista avaava perusteos. Se on älykäs, vivahteikas ja moniääninen kokonaisuus, joka soveltuu myös tutkimus- ja opetuskäyttöön. Dramaturgiakirja haastaa pohtimaan dramaturgisia kysymyksiä laajasti esittävien taiteiden parissa. Kirjassa Suomen eturivin dramaturgit ja vievät lukijan dramaturgiakeskustelun ytimeen. Kirja on tehty oppikirjaksi teatteri- ja taideopiskelijoille sekä inspiraatioksi kaikille taiteen mahdollisuuksista ja taiteen tekemisestä kiinnostuneille. Julkaisija: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2018

Palkinnot perusteluineen täällä: <https://www.teme.fi/fi/stod/ohjaaja-ja-dramaturgipalkinto/>

Alan kollegiaalista keskustelukulttuuria kehitetään edelleen jäsentapaamisissa yhteisten teatterikäyntien ja jälkianalyysien merkeissä. STOD tarjosi jäsenille teatteriliput teatteri-iltoihin. Syksyllä 2021 STOD järjesti kolme teatteri-iltaa, joihin osallistui 25 jäsentä:

Dreams for Sale 26.8. Kansallismuseossa
The Cleaners 15.9. Aleksanterin teatterissa
Hekkuva aika 23.10. Valtimonteatterissa

Ammatilliset kehittämishankkeet

Työn näyttäminen

Teatterikeskuksen ja Teatteri 2.0:n yhteistyössä järjestämä Työn näyttäminen oli ammatillinen kehittämisprosessi, jonka tavoitteena oli avata ja ajantasaistaa ymmärrystä ohjaajantyön olosuhteista ja ehdoista nyt ja tulevaisuudessa. Koronan takia työskentelyn aloitus siirtyi vuodelta 2020 ja käynnistyi toukokuussa 2021. Teatteri 2.0 ja STOD järjestivät tämän lisäksi STOD:n jäsenille räätälöidyn koulutuksen, jonka STOD rahoitti. Koulutukseen osallistujamäärä oli valitettavan pieni, etenkin kun ilmoittautuneita oli runsaasti.

Kehittämistyöskentely oli kolmiosainen:

1. Käynnistys tapahtui päivän mittaisella Teatteri 2.0:n tuottamalla Työn näyttäminen -kokonaisuudella, johon osallistuu ohjaajien lisäksi myös muita ammattilaisia kentältä. Työn

näyttämö on teatteria vuorovaikutusympäristönä tutkiva forumesitys sekä sen teemoja syventävä moniammatillinen työpajatyöskentely. Osallistuminen päivään oli freelancereille maksuton.

2. Jatkotyöskentely syvenyi ohjaajantyön näkökulmaan hyödyntäen ja laajentaen käynnistyksessä nousseita teemoja. Kyseessä on toiminnallisin menetelmin toteutettu tavoitteellinen kehittämistyöskentely. Osallistujina prosessiin ilmoittautuneet STODin jäsenet.

3. Päätöstyöskentelyn tavoitteena oli syventää aiemmissa tapaamisissa syntynyttä ajattelua ja jäsentää/rajata huomioita ohjaajantyön periaatteista ja käytännöistä. Osallistujina prosessiin ilmoittautuneet STODin jäsenet.

Teatteri 2.0:n Työn näyttämö oli laajemminkin suunnattu teatterialan ammattilaisille. Asiantuntijoina toimivat Suomen teatterit, Teatterikeskus ja Teatterin Tiedotuskeskus TINFO. Rahoittajia olivat Taiteen edistämiskeskus, Kordelinin rahasto, Wihurin rahasto ja Pyynikin kesäteatterisäätiö.

Uuden näytelmän ohjelma UNO

UNO on Teatteri 2.0:n vuonna 2016 käynnistämä suomalaisen näytelmäkirjallisuuden kehittämishanke. UNO toi yhteen näytelmäkirjailijat ja ammattiteatterit sekä tarjosi yleisölle ja ammattilaisille tilaisuuksia syventyä uuteen suomalaiseen näytelmäkirjallisuuteen.

Hanke päättyy keväällä 2022. Hanketta ovat rahoittaneet Koneen säätiö, Suomen Kulttuurirahasto, opetus- ja kulttuuriministeriö ja UNOn Verkoston toimijat.

UNO etäkohtaamispaikka näytelmäkirjailijoille ja ohjaajille 6.9.2021 oli tilaisuus tutustua toisiinsa. Kati Sirénin fasilitoima tilaisuus perustui kahdenkeskisille kohtaamisille.

UNO-webinaarit olivat kaikille avoimia, kuten:

- näytelmien kehittäminen ja kirjailijantyön tukeminen 28.9.2021
- moniammatillinen vuorovaikutus työvälineenä 26.10.2021
- näytelmän lukeminen ja taiteellinen keskustelu 30.11.2021

UNO-lukudraamailta oli kaikille avoin: Kuka luki, mitä luki, missä vaiheessa ja mitä varten?
2.11.2021

UNO-työpaja oli tarkoitettu ohjaajille ja suunnittelijoille: Työskentely keskeneräisen tekstin kanssa
22.11.2021.

UNO-työpaja oli tarkoitettu ohjaajille: Ryhmäpalaute ja moninäkökulmainen keskustelu
15.12.2021.

Viimeinen UNO-seminaari oli dramaturgeille: Infotilaisuus ja reflektiotyöskentely dramaturgeille
18.1.2022.

Alexandria Nova ja yhteistyö Taideyliopiston kanssa

Alexandria Nova on seitsemän eurooppalaisen ohjauksen koulutusohjelman sekä Brazilian SP Escola de Teatron yhteistyöverkosto, joka kehittää ohjaajantaidetta ja sen opetusta.

Alexandria Nova -verkosto tutkii, mitä ohjaajantaidetta on ja miten sitä opetetaan. Vuosina 2019-2022 toteutettava hanke tuo ohjauksen opiskelijoita, opettajia ja alan ammattilaisia jakamaan ajatteluaan ja osaamistaan yli kansallisten rajojen. Tämä on keskeistä taiteenlajin kehityksen kannalta, koska monissa maissa koulutusohjelmat ovat hyvin pieniä.

Kehityshankkeen päättyessä vuonna 2022 verkosto julkaisee kirjan ohjaajantaidesta sekä sitä täydentävän verkkokirjaston. Yhteistyö jatkuu myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Alexandria Nova -seminaari Time, Temporality and Eternity in the Art of Directing pidettiin etänä 13.-14.3.2021. STOD:n jäsenet saivat osallistua seminaariin.

Aleksandria Nova Bridges 9.12.2021

Järjestäjänä Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun Ohjauksen koulutusohjelma sekä Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit STOD. Tapaaminen toteutettiin teatterikorkeakoulun tiloissa.

SISÄLTÖ: Mikä on tilanne? Mitä siitä ajattelevat Teakin kolmannen vuoden ohjaajaopiskelijat?

Miten sitä opettaa Thomas Ostermeier? Ohjauksen opiskelijat tulevat jakavat Thomas Ostermeierin opettaman jakson "Working on a scene" sisältöjä ja kertovat omasta näkökulmastaan Alexandria Nova verkoston toimintaan.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Kansainvälisen Dramaturgiverkoston, Collaboration Across Borders, International Dramaturgy Lab (IDL), kanssa tehtävä yhteistyö on laaja-alainen hanke, jossa STOD on mukana.

Vuosina 2020 ja 2021 tavoitteena on ollut tukea dramaturgien kansainvälistä verkostoitumista ja yhteistyötä. Hankkeen aktiivi Suomessa on STODin hallituksen jäsen David Robertson.

Syksystä 2020 lähtien 14 ryhmää on työskennellyt yhdessä luodakseen kansainvälisen dramaturgien yhteisön, kansainvälisiä keskusteluja ja projekteja IDL:n avoimen filosofian mukaisesti.

Tavoitteita ja pyrkimyksiä:

- verkostoituminen ja oppiminen kansainvälisiltä kollegoilta
- kulttuurien välinen tutkimus esim. queer-kulttuuri, feministinen teatteri, ilmastokriisi, Black Lives Matter (BLM), vammaisuus teatterissa, tieteen ja kulttuurin asema teatterissa, digitaalisuus teatterissa, politiikan ja teollisuuden erot eri maissa.
- vertailla eri maantieteellisiä ja kulttuurisia eroja työskentely-ympäristöjen, työtapojen, työprosessin, ajattelutapojen osalta
- kehittää online-työkaluja, joista on hyötyä dramaturgioissa keskusteluissa ja projektissa.

- tehdä yhteistyössä kirjoituksia ja podcasteja, kehittää tuotantoideoita

STODin edustaja Robertson oli mukana järjestämässä verkostoitumistapahtumaa 93 osallistujalle, jotka olivat dramaturgeja ja teatterinjohtajia. Tavoite on yhyttää dramaturgit ja teatterit. Osallistujia oli viideltä eri mantereelta - Pohjois-Amerikasta, Etelä-Amerikasta, Euroopasta, Aasiasta, Oseaniasta.

Syksyllä 2020 projektissa työskenneltiin seuraavien tahojen kanssa: Dramaturgs' Network UK, FENCE, Literary Managers and Dramaturgs of the Americas:in (LMDA USA, Kanada, Meksiko) ja Dramaturgs' Network Norway & Denmark. Ohjausryhmä koostui 11 dramaturgista, jotka edustavat Iso-Britanniaa, Kanadaa, Meksikoa, Norjaa, Suomea, Tanskaa ja Yhdysvaltoja.

Vuonna 2021 IDL huipentui ryhmän esitykseen osana LMDA:n kansainvälistä konferenssia Mexico Cityssä kesällä 2021.

IDL-dramaturgialaboratorio järjesti verkostoitumistapahtuman 10.11. etänä. Paikalla oli Suomesta mm. Erik Söderblom.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään Nordisk Sceninstruktörrådetin (NSIR:n) kautta. Koronan takia kokous järjestettiin 8.6. etänä Norjassa Heddadagene -teatterifestivaalin yhteydessä. STOD:n edustajan toimii Lija Fischer. Lisäksi STOD sekä muut NSIR:n jäsenet osallistuivat etäyhteyksin yleisölle avoimeen, Heddadagene- festivaalin järjestämään keskustelutilaisuuteen, jossa käsiteltiin Pohjoismaiden koronatoimia erityisesti teattereiden osalta. Yhteistyö NSIR:n kanssa on ensiarvoisen tärkeää, sillä se on ainutlaatuinen tapa välittää tietoa jäsenmaiden teatteritoiminnasta sekä maiden ammattiyhdistystoiminnasta.

STOD:lla ja Viron teatteriohjaajaliitoilla on yhteistyösopimus, mutta tapaamisia ei järjestetty.

VUOSIKOKOUS, HALLITUS JA MUU HALLINTO

Vuosikokous pidettiin etänä zoomissa 25.4.2021. Kokouksessa valittiin hallitus kaudelle 2021-2022.

Puheenjohtajana jatkaa Lija Fischer.

Hallituksen varsinaiset jäsenet olivat Iira Halttunen, Anna-Maria Klintrup, Satu Linnapuomi, Minna Nurmelin, Hanna Ojala, Mikko Rautiainen, David Robertson ja Ville Virkkunen. Kutsuttuina opiskelijakentän jäseninä hallituksessa olivat Rasmus Arikka ja Otto Nyberg.

Hallitus kokoontui 8 kertaa.

Temen toimisto on myös STOD:n toimisto, joka sijaitsee Kampissa Hietaniemenkatu 2:ssa. STODin hallituksen yhteyshenkilönä toimii Temen tiedottaja Anne Saveljeff. Kirjanpitoa ja taloutta hoiti

Sanna Wälläri. STOD:ia palvelevat Temen toiminnanjohtaja Karola Baran, jäsensihteeri Tanja Tiukkanen, lakimiestiimi ja työehtoneuvojat Sami Hiltunen, Anu Suoranta, Marika Väisänen.

EDUSTUKSET JA JÄSENYYDET

STOD:n jäsenet, luottamustoimiset ja virkailijat ovat edustaneet järjestöä monissa tilaisuuksissa. Kaikki edustukset ovat luottamustoimisia.

Temen hallituksen puheenjohtajana toimi teatteriohjaaja Atro Kahiluoto kesäkuuhun 2021 asti. Temen hallitukseen kuuluivat Lija Fischer ja Anna-Maria Klintrup.

Erityisalojen toimihenkilöiden työttömyyskassan edustajiston varajäsen oli Anna-Maria Klintrup.

Teatterijärjestöjen keskusliiton hallituksen jäsenenä toimi Lija Fischer.

STOD on Centralförbundet för Finlands Svenska Teaterorganisationer r.f Cefiston jäsen ja sen hallitukseen kuului Per Ehrström.

Temen Meteli-lehden toimitusneuvostossa STOD:n hallituksesta oli Rasmus Arikka.

VIESTINTÄ

Jäsenistöllä on ollut käytössä oma Facebook-ryhmä Suomen teatteriohjaajat ja -dramaturgit. Lisäksi STOD:lla on julkinen Facebook-sivu Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry sekä oma Instagram-tili. STOD:lla on verkkosivut os. www.teme.fi/stod Jäsenet saavat Temen viikkokirjeen keskiviikkoisin ja siihen nostetaan verkkolehti Metelin viikon artikkeli sekä muuta ay- ja työelämäuutisia.

TALOUS

STODin talous perustuu jäsenmaksutuottoihin. Temen syysliittokokouksessa 2018 vahvistettiin jäsenjärjestöjen jäsenmaksujen takuutasot, jotta kaikkien jäsenjärjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset pysyisivät vähintäänkin ennallaan. Tarkemmat taloustiedot käyvät ilmi tilinpäätöksestä. STOD:n taloutta ja kirjanpitoa hoiti Sanna Wälläri. Tilintarkastajana toimi KHT Lotta Kauppila.

Huhtikuussa 2022 Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgi ry:n hallitus